

ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ
СРЕДНЯЯ ШКОЛА СЕЛА УСПЕНКА ТАНДИНСКОГО КОЖУУНА РЕСПУБЛИКИ ТЫВА
(МБОУ СОШ с. Успенка)

668310, с. Успенка, ул. Оюн Сенгижик, д 22.

е – mail: tyva.school_66@mail.ru

Успенка

Утверждаю
Директор *Сурин /Серен Ш.К./*
Приказ № 49/2
от « 01 » сентября 2023г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по внеурочной деятельности «Народоведение» 1-4 класс
работана на основе примерных программ начального общего образования
программы: Якуб.Н.К., Кондакова О.Н., Иргит Самбуу.

Уровень образования: начальное общее образование
Количество часов в неделю: 1 ч
Количество часов в год: 34 ч
Уровень: базовый
Учитель: Шойдук З.О..
Категория: высшая

с. Успенка, 2023г

УЖУРЛАР» ТАЙЫЛБЫР БИЖИК

Бо программаны 1-4 класстарга шенелделиг өөрөдилге – номчулга ному «Улусчу ужурларга» даянып тургускан.

Улусчу педагогика амгы национал школаның өөрөдилге-кижизидилгелиг ажыл-чорудулгазының кол үндезинин тургузуп, ниити өөрөдилге системаларында чаа угланыышкын, тускай быжыг турушту ээлеп турар. Чоннуң чаагай чаңчылдары, сагылга ёзулалдары, ужурлары улусчу педагогиканың кол өзээн тургуспушаан, өзүп орар салгалдың кижизидилгезиниң депшилгелиг аргаларын байлакшыдып турар.

Улусчу педагогиканың идеялары, байлак дуржулгазы болгаш аргалары өг-бүле кижидилгезинде, ада-иелер ортузунда тарап нептерээн.

Программаның кол угланыышкыны дараазында сорулгаларны чедип алырынче угланган:

Бодун каяа-даа төлептиг ап билири;

Этикет база янзы-бүрү ужурларны сагып билирин чаңчыктырар;

Улуг улусту хүндүлөп, бичии кижилерни кээргеп, чаптап билири. Хире шаа-биле дузазын чедирип, ачы-буянныг, биче сеткилдиг болурун хевирлээр;

Тываның, Россияның база янзы-бүрү чоннарның ёзу-чаңчылдары, улусчу байырлалдары-биле уругларны таныштырар;

Өг-бүлезиниң кежигүннери база эш-өөрү-биле эп-найыралдыг, хүндүлээчел, дузааргак болуру. Сагылга-чурумга хамаарышкан мораль-этиктиг билиглерни сагып билиринге чаңчыктырар;

Төрээн чурту – Тывазынга, Россияга ынаа болгаш чоргааралы. Ооң бойдузунга дириг амытаннарынга, үнүштеринге, арга-арыынга сагыш-човангыр, хумагалыг хамаарылгазы болгаш сагыыр ужурлары.

Өөреникчилерниң шингээдип алыр билиглеринге, мергежилдеринге болгаш чаңчылдарынга кол негелделер.

2-ги классты доозуп турар өөреникчилерниң билип алыр ужурлуг чүүлдери:

этикетке хамаарышкан тыва улустун ёзу-чаңчылдарны билири;

бичии кижинин ада-иезинге ээлдек-эвилен болуру;

кижилернин хар-назынын барымдаалап, оларны хундулээр;

чугаа уезинде бодун топтуг алдынары ниити аажы-чан культуразынын чарылбас кезээ деп чувени шингээдип алыр;

янзы-буру байдалдарга бодун толептиг алдынып билири;

оол кижии база кыс кижиге хамаарышкан дурум-сагылгалары;

оске бажынче кирерде сагылгалар;

бажынга келген кижини хүлээп алырынын ужурлары;

кылаш ужурлары;

чугаа уезинде хол-буттун, арын-шырайнын шимчээшкиннери;

2-ги класстың доозукчуларының билиглерни шингээдип алырының аргалары:

чаңчылдар, сагылгаларны анаа-ла ёзу барымдаалап эвес, а оларның ужур-утказын хандыр билип алыр.

боттарының аразында хүндүткелдиг, чазык-чаагай чугаалажыр.

эжиниң саналын деткиир азы анаа бодунуң хуузунда бодалын немээр.
эш-өөрүнүң сөзүн дыңнаар, оларга дузалажыр ийикпе кошкактарны камгалаар мөзү-шынарга кижизидер.

№	Шагы	Тема	Сорулгалары		Өөреникчилерин билиглеринге негелделер	Эрттирер хүнү	
						план	факт
Чаңчылдын чаражы							
1	1	Этикет		Этикет деп чуу чүвөл ону билиндирер. Анаа чүү хамааржырын билиндирер.	Этикет хүн-бүрүдө ажыглаар чурум. Ук терминге хамаарышкан чижектерни кирип билири.	12.10	
2	1	Курай-курай		Ырны чүгле дыңнаар эвес, а ону медресеп, чүнүң дугайында бижээнин өөреникчилерге чедирер	Ырда ырлаан эвилең-ээлдек ужурларны тывары	19.10	
3	1	Өг-бүлеге ээлдек болуру		Чоок төрөл улус аразында харылзаа. Эргелеткен, чассыткан сөстөр	Чүгле кады төрөөн кижилерин эргим кылдыр адаар эвес, а оларга кандыг-бир байдалда чымчак сеткил күзеп, хүндүлээри	26.10	
4	1	Чарашпай.		Ырны чүгле дыңнаар эвес, а ону медресеп,	Чарашпайның эки шынарларын	16.11	

		Дуңмам		чүнүң дугайында бижээнин өөреникчилерге чедирер	тып билири.		
5	1	Назын хүндүзү		Назын хүндүзүнүн дугайында билиндирер	Дүрүм сагыларны угаап-бодап, ону чижектер кырынга тайылбырлап билири	23.11	
6	1	Кырган- авам		Ырны дыннаар, ырлажыр		30.11	
7	1	Б. Комбу «Чуртту ң төлдери »		Ада-чурттуң кым салгаарын билиндирер	Шүлүктү аянынг номчуп, ооң утказын дамчыдып билир	07.12	
8	1	Ээлдек чугаа ужурлар ы		Ккижилер янзы-бүрү байдалдарга чугаалажырын көргүзөр	Чугаа үезинде янзы-бүрү эмоцияларны илередири	14.12	
9	1	Таныжа ры.		Бодун таныштырып билирин чедип алыр	Бодунуң чүгле ат-сывы эвес, а өске-даа информацияны айтырып база бодунуң дугайында чугаалап таныжар	21.12	
10	1	Танышт		Улуска эш-өөрүн,	Янзы-бүрү	28.12	

		ырары.		өске-даа кижилерин таныштырар чурумнар	байдалдарны оңйап тургаш, эш-өөрүн таныштырар		
11-12	2	Янзы-буру чугаа ужурлары		Чугаалажылга этикедин сагырын чедип алыр	Эптиг-чөптүг сөстөрни ажыглааары дээрге, улустарның бүзүрел, хүндүткелин чаалап алыры дээрзин угаап билип алыр	11.01 18.01	
13-14	2	Кижинин даштыкы хевирин чугаа-биле дамчыдары		Даштыкы хевирин барымдаалап чугаалажыдылга чорудары	Даштыкы хевирин чугаа-биле дамчыдып тура, ажыглаар-ажыглавас сөстөрни билип алыр	25.01	
Кижинин чаражы - будужүнде							
15-16	2	Оол кижиге		Өг-бүленин, дөргүл-төрөл улустун, ада-чурттуң даяныр чөленгиижи, ынаныжы – оол кижиге деп чүвени өөреникчилерге	Эр кижиге хамаарышкан хүлээлгелерни шиңгээдип алыр	01.02	

				угаадыр			
17	1	Э. Кечил-оол «Угаан-бодал» А.Арапчор «Эркижинин чангыс состуу» А. Даржай «Кижинууру»		Шүлүктөрн аянныг номчудар	Шүлүк бүрүзүнге хамаарышкан амыдыралдан болуушкуннарны аңгылап, чижек кылдыр бээри	08.02	
18	1	Эреспей. Чунгустаста		Ырыларны ырладыр	Утказын билип алыр	15.02	
19	1	А. Шоюн «Таныжылга»		Эптиг-эвилең сөстен кижиге сеткили чазыга бээр, а багай сөстөрдөн муңгарай бээрин чугаалажыр	Чогаалдың маадырының кылган чоруунга бодунун үзел-бодалын чугаалап өөренир	22.02	
20	1	Кыс кижиге		Өг-бүлениң чырыткызы, одаан тудар кижиге – кыс кижиге дээрзин билиндирер	Кыс кижиге хамаарышкан эки шынарларны сактып аар, кыс кижиниң арыг-силиг, чазык-чаагай шырайлыг,	01.03	

					сагыш-човаачал болурун билип алыр		
21	1	Электей бээр		Ырны ылажыыр	Чүге ырны бижээнин чугаалаар	15.03	
22	1	Бичии кижиниң өске бажыңче кирерде сагыыр ужурлары		Суурга, хоорайга, аал коданга сагыыр ужурлар-биле таныштырар	Суурда бажыңче, аал коданче, хоорайда квартираже кирерде чүнү сагыырын билип алыр	22.03	
23-24	2	Бажыңга келген кижини хүлээп алырын ың ужурлары		Келген кижини хүндүлөп уткуп алырының негелделери-биле уругларны таныштырар	Бажыңга кижикелзе, канчаар уткуурун, дөрже чалаарын, үдээрин сактып алыр	05.04	
25	1	Шырай ужуру		Шырай ужурунун дугайында өөреникчилерниң билиин улам ханыладыр	Бардам шырай, чазык шырай, эскет чок болгаш кенен шырайлар дугайында билип алыр	12.04	
26	1	Хөглүгбей. Кылаш ужурлары		Кылаш кижиниң дугайында чугаалап турар бир кол чүүл дээрзин дамчыдар	Кижиниң кылажы кандыг болза экизин билип алыр		

27	1	Шимчээшкін ужуурлары		Кижиниң шимчээшкини кандыг болурун угаадыр	Хол-бут шимчээшкинни, кыс кижиниң машинаже кирерде шимчээшкиннери, чугаа үезинде шимчээкиннер дугайында билип алыр	19.04		
28	1	Чөдүрериниң ужуурлары. Синмирериниң ужуурлары. Азыраарының ужуурлары. Өөшэде берзе		Янзы-бүрү байдалдарга чүнү канчаарын чижектерге көргүзүп тайылбырлаар	Янзы-бүрү байдалдарга белен болдур кылдыр ону кезээде сактып, бодап чоруур	26.04		
29	1	Өске кижиниң херекселинге дегбезиниң ужуурлары		Өске кижиниң херекселинге чөпшээрел чокка дээп болбазын кижизидер	Чөпшээрел, диленир чорук дугайында билип алыр	17.05		

30	1	Түннел кичээл. Чаңчыл чарашта – чоргаар, кижи экиде – дыш	Өөрөнгөн чүүлдерин сактып чугаалажыр	Сагып, кылып чоруур ужурларының дугайында кыска медээни дамчыдар	24.05		
----	---	---	---	---	-------	--	--